

Банальна заготівля дров виявляє глибину кризи в заповідній справі І оголює перепони бюрократії, що виплодила навколо лісів Карпатського краю «кишенькову мафію»

Сьогодні «Голос України» порушує одну з найскладніших і найнагальніших узимку проблем життя горян усіх чотирьох областей Карпатського регіону — Львівської, Івано-Франківської, Чернівецької й Закарпатської — як людям, села котрих опинилися в оточенні заповідників і які не отримують паливні дрова, законно заготовляти їх? Адже довкола ліси, але заводити на зиму дрова закон... забороняє. Та дрова, незважаючи на це, — рубують. Цією прогалиною — а Верховна Рада України вже має ухвалити в другому читанні відповідний документ і внести важливі зміни до закону про природно-заповідний фонд — наразі користується жахливою бюрократія, що породила довкола заповідників «кишенькову мафію».

Про це та інше — в інтерв'ю зі знайомим в Україні і Європі вченим-експертом, професором-екологом, заступником директора Карпатського біосферного заповідника, доктором біологічних наук, заслуженим природоохоронцем України Федором ГАМОРОМ.

— Федоре Дмитровичу, хотів би з вами повести мову про одне з найскладніших питань життя горян, села котрих опинилися в оточенні заповідників. Як цим людям опалювати домівки, адже заготовляти дрова тут не можна... Бо заповідна зона!..

— По-перше, більшість природоохоронних територій, особливо в Карпатах, є дуже віддаленими від населених пунктів та важкодоступними для людей, а тим більше для заготівлі дров.

По-друге, заготівля деревини, в тому числі і дров, в українських заповідниках та національних природних парках передбачається, але з дотриманням певних вимог (стаття 9 Закону України «Про природно-заповідний фонд»).

По-третє, біосферні заповідники та національні природні парки мають функціональне зонування.

Заборона будь-якої господарської діяльності поширюється тільки на заповідну зону, яка в заповіднику становить майже тридцять відсотків його території, оточується великими буферними зонами і розташована у віддалених від людських поселень місцях. У національних природних парках заповідні зони ще менші.

Крім того, згідно з відповідним президентським указом, у межах Карпатського біосферного заповідника має забезпечуватися ще й «розвиток екотуризму та підтримка традиційного господарювання у високогір'ї Українських Карпат». І зрозуміло, що без дров тут ніколи не було і не може бути традиційного господарювання.

— І все ж проблема загалом укр. гостра й серйозна, про що неодноразово писав «Голос України»...

— Звичайно, пошук шляхів вирішення цих проблем не припиняється. Так, за підтримки дванадцяти народних депутатів із майже всіх фракцій (Сергій Соболев, Юлія Тимошенко, Остап Єднак, Валерій Лунченко й інші) та Мінприроди Верховна Рада України нещодавно ухвалила у першому читанні підготовлений за нашої безпосередньої участі законопроект № 2311 «Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства у сфері охорони природно-заповідного фонду України».

Цим законопроектом, зокрема, вносяться важливі зміни до закону про природно-заповідний фонд (ПЗФ).

Є великі надії, що цей закон найближчим часом буде ухвалений у другому читанні і реально спростить складну процедуру затвердження лімітів та дозволів на використання природних ресурсів у межах ПЗФ, насамперед — на виділення паливних дров, забезпечення потреб у сінокосах, випасах худоби та заготівлі дикорослих плодів, ягід і

грибів для життєво важливих потреб людей, котрі безпосередньо проживають у межах природоохоронних територій та навколо них.

Перспектива. Важливе значення для зменшення гостроти проблем із забезпечення паливними дровами населення, яке проживає в зоні діяльності Карпатського біосферного заповідника, матиме також зніщюване нами доручення Кабміну від 12 березня № 9026/1/1-16 щодо заходів зі збереження буківих пралісів Карпат. Цим документом Закарпатську облдержадміністрацію зобов'язано провести роботу із переведення населених пунктів, які розташовані в зоні української частини україно-словацько-німецького об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Буківі праліси Карпат та давні буківі ліси Німеччини», на альтернативні паливним дровам джерела енергозабезпечення (паливні насоси, сонячні батареї, електроопалення) та надати пропозиції до Мінрегіонбуду щодо фінансування із Державного фонду регіонального розвитку відповідних пілотних проектів.

— Добрий газда, тільки-но впоравшись з косовицею (адже літо в горах минає швидко), береться до заготівлі дров на зиму. Він зможе це робити нині без того, аби не порушувати закон?

— Поки що це, на жаль, не так просто у гірських районах (і конкретно в Рахівському з 90-тисячним населенням). Забезпечення тут дровами населення загалом є дуже проблематичним. За деякими підрахунками, потреби в дровах людей, підприємств та організацій цього віддаленого і негазифікованого району щорічно становлять майже 250 тисяч кубометрів. А фактично, за даними офіційної статистики, реалізовано, приміром, у 2012 році лише третину до необхідної кількості, а в 2011-му ця цифра опускалась навіть нижче 15 відсотків. Звідки береться решта дров? Можна лише здогадуватись.

ЦІКАВИЙ ФАКТ

Після оприлюднення нами цих матеріалів починаючи з 2013 року зі статистичних бюлетенів Закарпаття та Рахівського району відомості щодо кількості реалізованих населенню дров просто зникли, як і дані про площі суцільних зрубів.

Про серйозність цієї проблеми свідчить і той факт, що в Статистичному щорічнику Закарпатської області прозвітовано про заготівлю в 2014 році лише 498,8 тисячі кубічних метрів дров. При тому, що, як засвідчує преса, дрова масово вивозяться за кордон, ця циф-

Професор Ф. Гамор своєю точкою зору завжди підкріплює вагомими аргументами.

ра є явно недостатньою, щоб в умовах дефіциту та дорожнечі газу забезпечити потреби населення краю.

Практика, яка обурює. Досі ще існують штучні проблеми з лімітами та дозволами на заготівлю дров поза межами заповідних зон природоохоронних територій. І тому, незважаючи, до прикладу, на неодноразові обгрунтовані клопотання науково-технічної ради КБЗ і на те, що надворі уже зима, ліміти на проведення вибіркового санітарних рубок у 2016 році, за рахунок яких населення забезпечується дровами, його адміністрація ще до сьогодні не отримала від Мінприроди.

— То як державі діяти, щоб, як мовиться, і кози цілі, й вовк ситий? Тим паче що ліс — той ресурс, який здатен постійно поновлюватися?..

— Справді, нині природно-заповідна справа переживає нелегкий період. Уже давно закінчилися терміни дії затверженої свого часу Верховною Радою України Програми перспективного розвитку заповідної справи в Україні («Заповідники»), а питання розробки і прийняття нової блокується. Забуто, що розвиток природно-заповідного фонду належить до державних пріоритетів...

Але в цій ситуації ми повинні не опускати руки, а навпаки — активізувати зусилля для збереження унікальних природних цінностей. Тим більше що в Україні в цьому напрямку — значний позитивний досвід. Ми маємо порозуміння з цього приводу в європейській спільноті. До речі, німецький проект фінансової підтримки розвитку установ природно-заповідної справи, який нині реалізується в Україні, якраз і є підтвердженням цього (див. «Голос України» за 28 жовтня).

Тепер нам необхідно зосередитися на вдосконаленні системи управління територіями та об'єктами ПЗФ, інтеграції її в інші галузі економіки відповідно до кращих зразків міжнародної практики. Потрібно вдосконалювати чинне природоохоронне законодавство, імплементувати до нього європейські стандарти.

Але найважливіше: слід ужити термінових заходів щодо забезпечення виконання чинного Указу Президента України «Про заходи щодо дальшого розвитку природно-заповідної справи» № 838/2005 від 23 травня 2005 року, яким визнано «розвиток природно-заповідної справи на основі

системного врахування природоохоронних, економічних, соціальних та інших інтересів суспільства, а також міжнародних зобов'язань держави одним із найважливіших пріоритетів довгострокової державної політики України». В такий спосіб і кози будуть цілі, й вовки ситі. А ліси постійно поновлюватимуться. І не тільки на природоохоронних територіях.

— В Україні створені та функціонують 8101 територія і об'єкт природно-заповідного фонду площею понад чотири мільйони гектарів, що становить лише близько шести відсотків від її загальної території. Серед них 19 природних, 4 біосферні заповідники та 48 національних природних парків. Площа природоохоронних територій в Україні в середньому майже втричі менша, ніж у європейських країнах. А яка ситуація в Карпатах?

— У Карпатському регіоні, який володіє ще значними ділянками дикої та малопорушеної природи, площа території ПЗФ в середньому вдвічі більша, ніж загалом по Україні, і становить сьогодні майже 12 відсотків.

Найвищий показник заповідності має Івано-Франківщина (15,7%), а найменший — Львівщина (6,7%). На Закарпатті природоохоронні території становлять майже 14 відсотків. У нашому регіоні зосереджені, крім Карпатського біосферного та природного заповідника «Горгани», ще вісім національних природних парків.

Але зірвано виконання вимог Закону України «Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-буківих лісах Карпатського регіону», відповідно до якого (ще до 2005 року) рівень заповідності тут мав бути доведений до 20 відсотків.

Багаторічні дослідження і практичні результати свідчать, що впровадження режиму абсолютної заповідності у багатьох випадках призводять до повної втрати тих природних об'єктів, заради яких, власне, і створювались природоохоронні території. Найбільш переконливими аргументами тут можуть служити приклади степових заповідників, Долини нарцисів (біля Хуста на Закарпатті) й штучно створених високогірних лук Карпатського біосферного заповідника тощо. Тому вважаємо актуальним та важливим нещодавнє рішення Верховної Ради України — залишити без змін другу частину статті 16 Закону «Про природно-заповідний фонд» (передбачає виконання відновлювальних робіт на землях з порушеннями корінними природними комплексами, а також здійснення заходів щодо запобігання змінам природних комплексів заповідників тощо), скасувати яку намагались окремі радикально налаштовані природоохоронці.

В умовах загострення екологічної кризи у цивілізації іншого шляху, ніж досягти гармонії між людиною і природою, просто не існує.

У наших реаліях для забезпечення цих завдань заповідна справа має знову стати пріоритетом довгострокової державної політики України.

Розмовляв
Василь НИТКА.

Рахів
Закарпатської області.

Фото автора.